

УЛОГАТА НА СМЕТКОВОДСТВЕНИОТ ИНФОРМАЦИСКИ СИСТЕМ ВО РАБОТЕЊЕТО НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО

Доц. д-р Благича Колева¹, Проф. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска²

¹ Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
blagica.koleva@ugd.edu.mk

² Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
olivera.trajkovska@ugd.edu.mk

Апстракт

Во фокусот на овој труд е анализата на улогата на сметководствениот информациски систем во работењето на претпријатието. Главната цел е да се утврди ефективното и продуктивно влијание од квалитетно воспоставување на сметководствен систем во работењето на претпријатието и можноста за компарирање на резултатите на претпријатието. Резултатите од истражувањето водат кон заклучоци, изнесени мислења и современи погледи за реализацијата на сметководствениот систем во Република Македонија, неопходно потребен при функционирањето во глобалното информациско општество, со единствена цел за пообјективно валоризирање и мерење на економските резултати и политиките на претпријатијата, односно компаниите.

Клучни зборови: сметководствен систем, сметководствени информации, податоци, корисници, Република Македонија.

THE ROLE OF THE ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM IN THE ENTERPRISE'S OPERATION

Blagica Koleva¹, Olivera Gjorgieva-Trajkovska²

¹ Faculty of Economics, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
blagica.koleva@ugd.edu.mk

² Faculty of Economics, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
olivera.trajkovska@ugd.edu.mk

Abstract

The focus of this thesis is the analysis of the role of the accounting information system in the enterprise's operation. The main goal is to determine the effective and productive impact of the quality establishment of the accounting system in the operation of the enterprise and the possibility of comparing the results of the enterprise. The research results lead to conclusions, opinions and contemporary views on the implementation of the accounting system in the Republic of Macedonia, necessary for the functioning of the global information society, with the only goal for more objective valorization and measurement of the economic results and policies of the enterprises or companies.

Key words: accounting system, accounting information, data, users, Republic of Macedonia.

1. Вовед

Денес, во светот на глобализацијата и информацијата, успешно и квалитетно управување со претпријатијата е незамисливо без соодветен менаџмент на информациите, особено во време кога информационата технологија доживува своја експанзија и кога комуникацијата како современа алатка служи за размена на информации. Со цел за успешно да се управува и води претпријатието, неопходни се различни информации како што се – информации од доменот на финансиите и сметководство, квантитативни и квалитетни информации, техничко-технолошки и повеќе други деловни и неделовни информации. Со цел за подетална обработка на информациите и нивните улоги во современото работење на претпријатијата, потребно е да се истакне дека информациите, пред сè е неопходно да се собираат, обработуваат, класификуваат и чуваат во рамките на самото претпријатие и неговото работење. За да биде возможно оперирањето со информациите, потребно е да се има интегриран пристап на компоненти за обработка на истите, таквиот збир на интегрирани компоненти може да се дефинираат како Информациски систем. Еден информациски систем сочинува повеќе различни подсистеми. Информациите кои се користат во претпријатието при донесување на деловни одлуки се собираат од многубројни извори. Значајна улога во собирањето, обработката и подготовката на деловните информации за донесување ефективни и продуктивни одлуки секако припаѓа на сметководствениот информациски систем. Сметководствениот информациски систем е самиот за себе функционален систем, но во исто време е и значаен подсистем за вкупниот информациски систем. Најголемиот број од деловните информации кои се користат во секојдневното работење на претпријатијата и донесување квалитетни деловни одлуки доаѓа токму од сметководствениот информациски систем. Доколку се набљудуваат сите подсистеми во рамките на еден ИС, претпријатијата е возможно да направат целосна класификација според финалните информации, така што за сметководствениот информациски систем може да се истакне дека е систем кој се насочува кон обработка и производство на квалитетни квантитативни и квалитативни финансиски информации. Во рамките на самиот сметководствен ИС, примарно и во обработка на подолу имплементираната студија, ќе се забележат деловните проекции и имплементации кои е возможно да се спроведат, како и пристапот и стратегијата на истите со цел да се истакне вредноста на овие системи во сметководственото работење. Всушност, информациите кои произлегуваат од сметководствениот информациски систем имаат огромен удел и влијание врз деловната стратегија на успешниот менаџмент на секое современо претпријатие денес. Токму поради тоа, подолу спроведената студија, ќе ја претстави подетално меѓусебно зависната нишка која ги поврзува овие две оперативни гранки на функционирање и ефективно работење во глобалниот современ, финансиски свет.

2. Значајноста на сметководствениот информациски систем

Современата технологија која овозможува прецизно поставување и нормирање на новите можности е заснована врз користење на специјални софтверски алатки. Сметководствениот информациски систем претставува уредена организациона целина со меѓусебно целосообразни поврзани и условени компоненти. СИС по својата природа и уредност е единствен помалку или повеќе строго формализиран и институционализиран подсистем на интегралниот деловен систем на претпријатието. Го карактеризира сложеност, значајна застапеност на современи информативни технологии и кохерентност со останатите сегменти на деловниот, вкупниот информативен систем, функции и управувачки систем. Уште на самиот почеток треба да се каже дека сметководствениот систем во својот развоен пат честопати е менуван и приспособуван кон современата теорија и стопанска практика. Во таа

насока се движи и најновата, поточно сегашната трансформација на системот на сметководството во Република Македонија. Оваа поради тоа што, во системот на сметководството на нашата земја главно се работи за инкорпорација на промени и апликација на современите економски начела и принципи, коишто несомнено се во функција на проектирање остварено стопанство и почитувањето на демократскиот развој на економијата. Интензивното производство, како и развојот на информациската технологија, наметнаа нова револуција на знаења, чија димензија се прошири во интернационални и глобални рамки на современиот стопански и општествен живот. Или, поточно, знаењето, збогатувањето со идеи, развивањето на мисловниот процес, конкуренцијата, деловните комуникации и слично, денес претставуваат предизвици на новата економија за постигнување повисоки производствени и финансиски резултати при работењето на претпријатието. Кога се зема предвид претпријатието како целина, може да се воочи дека во рамките на претпријатијата постојат деловни функции. Во зависност од дејноста на секое претпријатие деловните функции секако дека може да се разликуваат. Меѓутоа, постојат функции кои може да се карактеризираат како универзални, односно заеднички за било која дејност, а тоа е сметководствената, финансиската, продажната, функцијата на управување со човечки ресурси. Сите деловни функции во претпријатијата се значајни и сочинува една синергиска целина. Секое претпријатие денес, во своето работење треба да тежнее кон користење на современите информационални технологии со цел оптимизирање и унапредување на деловниот процес и функција. Современиот сметководствен информациски систем како поддршка на деловните финансии треба да понуди сигурни финансиски информации за корисниците, односно менаџментот на претпријатијата во секој момент, за да може менаџментот на основа на таквите информации да донесе квалитетни деловни одлуки кои за резултат ќе имаат успешно работење на претпријатијата. Токму затоа, менаџментот на секое претпријатие треба активно да го користи сметководствениот информациски систем во деловните одлуки за работењето и резултатите од работењето.

3. Имплементација на современ сметководствен информациски систем во работењето на претпријатијата

Современиот сметководствен информациски систем во финансискиот менаџмент на претпријатијата, треба да презентира информација за пребарувањата, обврските, состојбите на тековниот имот, информацијата за неусогласеноста на рочноста меѓу актива и пасивата, и тоа¹:

- ❖ *Висина и структура на доспеаните побарувања од купувачот – Во овој дел, сметководствениот информациски систем на корисниците мора да им обезбеди аналитички расчленета информација за висината на доспеаните побарувања по секој купувач поединечно, рочноста на недоспеаните побарувања со прикажаниот рок на доспевање. Доколку постои доцнење во наплаќање на побарувањата, тогаш системот автоматски би требало да ја прикаже структурата на задоцнување, временски и финансиски;*
- ❖ *Обврските кон добавувачите – Во овој дел, сметководствениот ИС мора минимално на корисникот да му обезбеди аналитички расчленета информација за висината на доспеаните обврски по секој добавувач поединечно, рочноста на недоспеаните обврски со прикажаниот рок на доспевање, доколку постои задоцнување во исплаќање на обврските, тогаш системот автоматски би требало да ја прикаже структурата на задоцнување на финансиски план;*

¹ Albrecht, W.J. and Sack, R.J. (2000). Accounting Education: Charting the Course through a Perilous Future. Accounting Education Series No. 16. Sarasota: American Accounting Association.

- ❖ *Залихи на добра, материјал, производи – кога овој сегмент е во прашање, сметководствениот ИС, на менаџментот треба да му понуди информација за залиха на доброта, материјалите, производите, во смисла на информациите за движењето на продажбите, набавките, информацијата за обртот на залихи, старосната структура на залихите и за висината на залихите во моментот на побарување на информациите, бидејќи, значително често, кога се набавуваат залихите на продажните акции по намалени цени, се занемарува висината на моменталните залихи, кое резултира со собирање на истите, а тоа може да биде една од причините која ја нарушува ликвидноста на претпријатијата;*
- ❖ *Уплатен аванс на добавувачи – Сметководствениот ИС треба на менаџментот да му презентира информација за средства кои се исплатени на доверителите на име на авансот. Овие парични средства се искажани во активата на претпријатијата, додека тие физички се наоѓаат кај доверителот и со самото тоа постои ризик за во иднина да може да дојде до нарушување на ликвидноста, бидејќи компаниите немаат целосна контрола над тие парични средства*

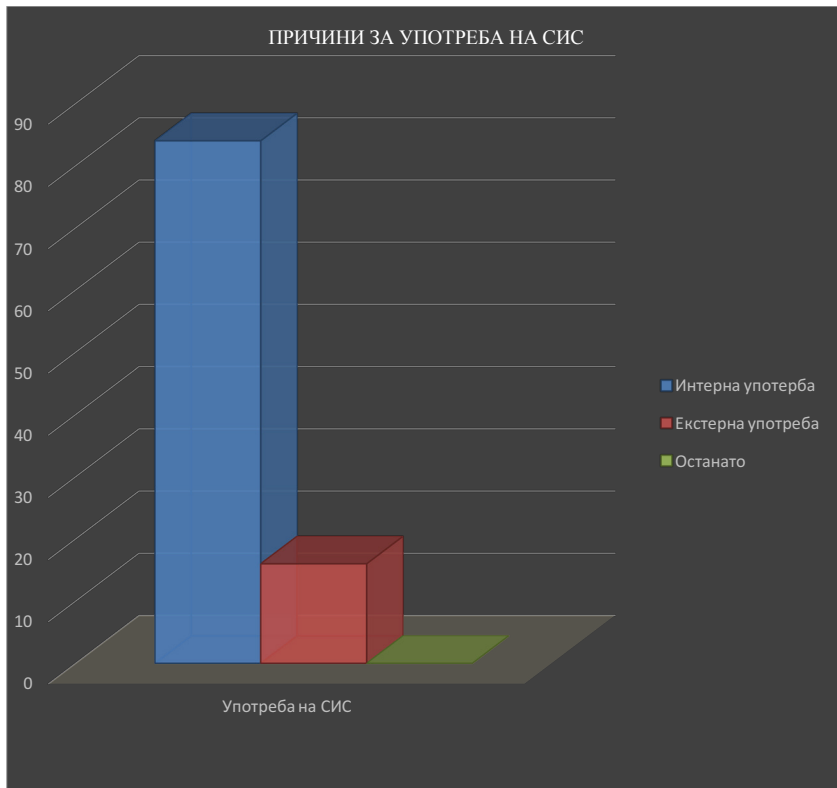
Финансискиот менаџмент во претпријатијата, крoистејќи го сметководствениот ИС како основа за „дрпење“ на евидентираниите финансиски информации од минатото, значајно ја унапредува функцијата на деловните финансии во претпријатијата, со тоа што во секој момент има на располагање квалитетни и сигурни информации кои ќе се користат за одржување на задоволувачки степен на ликвидноста на претпријатијата. На основа на информациите од сметководствениот ИС, менаџментот на претпријатијата се во можност да спроведат брзо и едноставно различни финансиски анализи, и на основа на показателите и расположливите информации да имплементираат квалитетно финансиско планирање, односно финансиски план. Ваквите активности на финансискиот менаџмент во претпријатијата кои ги користат сметководствените информациски системи имаат за резултат рентабилно работење и, секако, ликвидно претпријатие, кое е основа на неговиот раст и развој во иднина.

Со цел да се увиди ефективното и продуктивно влијание од квалитетно воспоставување на сметководствен информациски систем (СИС), во овој труд е спроведено помало рандомизирано истражување на неколку избрани правни лица во Македонија, каде е воспоставена квалитативна анализа за обликот на користење, како и за користењето на информацискиот систем во сметководство. Всушност, од 93 испитаници, 62 % имаат одговорено позитивно дека користат СИС додека, пак, останатиот дел од 38 проценти, имаат одговорено негативно на прашањето.

Вкупен број на испитаници	93
Број на испитаници кои користат СИС	58
Број на испитаници кои не користат СИС	35

Обработувајќи ги дадените резултати, значително може да се заклучи дека поголем број од правните лица во Македонија, всушност, иако разликата не е голема, користат и воспоставуваат сметководствени информациски системи во нивното работење. Со цел да се увиди причината поради која најчесто се спроведува СИС, во македонските претпријатија најчесто се за интерни употреби, каде всушност 81 % од правните лица кои користат,

одговориле дека ги имплементираат за внатрешни финансиски употреби, додека пак, останатиот дел од 12 % всушност го користат за екстерна употреба.

Графикон бр. 1: Резултати на анкетираниите лица за нивната причина за користење на СИС

Всушност, значително е логично да се истакне фактот дека поголемиот процент од претпријатијата во Македонија кои користат сметководствен информациски систем, го имплементираат за нивните финансиски, интерни употреби, додека пак, се очекува со значително натамошно спроведување на сметководствен ИС на македонскиот економски и финансиски пазар и работење, значително ќе се зголеми и екстерната употреба на овие информациски системи. Всушност, интересно е да се истакне дека од сите испитаници вкупно 82 % се согласуваат дека компјутеризираниот сметководствен информациски систем го унапредува и значително олеснува нивното работење, додека пак, 11 % делумно се согласуваат со претходната констатација, а пак 7 % од испитаниците не се согласуваат воопшто дека користењето на сметководствениот информациски систем значително може да го унапреди и подобри, како и да го олесни комплексниот финансиски менаџмент во нивното претпријатие.

Графикон бр. 2: Резултати на анкетираниите лица за подобрувањето на нивното работење од имплементација на СИС

Всушност, од погоре имплементираното истражување, значително се доаѓа до осознавање за употребата на информациите од современиот сметководствен информациски систем при донесување на деловните одлуки. Така, повеќе од половината испитаници кои се во истражувањето, имаат одговорено дека користат СИС во нивното работење, особено при нивното финансиско менаџирање на значителните средства со кои располагаат, додека пак, останатиот помалку од половина дел од македонските претпријатија, всушност, сè уште одлуките ги донесуваат исклучително на основа на сопствената интуиција, работа и сопствени заклучоци и пресметки, односно воопшто не се потпираат на сметководствените информациски системи денес. Секако, со осовременување на работењето на денешниот економски пазар и бизнис опкружување, без разлика на дејноста на претпријатијата, се очекува овој процент да се намали, поточно да се намали бројката на претпријатија кои нема да се потпираат повеќе на своето работно искуство за да донесуваат финансиски одлуки, туку на компјутеризираниот сметководствен информациски систем. Според тоа, погоре имплементираното истражување прикажува дека во целост заснованото работење на информациите од сметководствениот ИС кој го користат, покрај експанзија и развој на информациските технологии, значително позитивно влијае и го унапредува, односно подобрува работењето на претпријатијата. Ова последично доведува до зголемување на деловниот перформанс на финансиски план, како услов за создавање на конкурентна предност во турбулентните услови на работење на денешниот економски пазар во Македонија.

Заклучок

Според погоре имплементираното истражување од овој труд, заклучокот се однесува на фактот дека сметководствениот информациски систем има значајна улога во неговата имплементација, користење и надградување. СИС одговара на потребите на финансискиот менаџмент како активен и креативен, современ систем и претставува квалитетна поддршка на деловните финансии. Поддршката се огледува во обезбедување и презентација на потребните и квалитетни деловни и финансиски информации за потребите на финансискиот менаџмент во

претпријатијата, сè со цел донесување продуктивни деловни одлуки. Менаџментот на финансиското работење во македонските претпријатија не е доволно запознаен со можностите и бенефициите на примена и ефективно користење од современите информациски технологии во нивното работење. Со самото тоа, всушност, се скратени за квалитетни и сигурни информации, што значајно може да им го зголеми квалитетот, ефективноста и експедитивноста на функционирање на секое претпријатие, без разлика на нивната дејност. Всушност, во современото работење денес, имплементацијата на современите информациски системи во сметководството веќе започнува да се унапредува и стандардизира, кое сè уште не е случај во Македонија. Според тоа, неопходно е да се имплементираат надлежни професионални тела за сметководството и финансиите во македонските претпријатија, со цел да донесат и да присвојат еден акт во облик на сметководствен стандард, упатство, или слична дејност со која ќе може да се подобри и да се регулира областа на сметководствениот софтвер. Со тоа ќе може да се зголеми не само квалитетот на сметководствените информациски системи за претпријатијата кои го користат, туку ќе може да се подобри поддршката за деловните финансии на секое претпријатија во Македонија кое, во финализација, резултира со подобра работа, подобар финансиски перформанс, како и поголем обрт на парични средства и, секако, продуктивна функција на економскиот пазар во земјата.

Користена литература:

- [1] Albrecht, W. J. and Sack, R. J. (2000), Accounting Education: Charting the Course through a Perilous Future. Accounting Education Series No. 16. Sarasota: American Accounting Association;
- [2] Callaghan, J. H., Peacock, E. and Savage, A. (2000), Assessment of an Accounting Information Systems Curriculum: An Analysis of the International Federation of Accountant's International Guideline 11, The Review of Accounting Information Systems, 4 (1);
- [3] Callaghan, J., Savage, A. and Peacock, E. (2016), Rethinking AIS: An Innovative Financial Information Systems Curriculum, Advances in Accounting Education: Teaching and Curriculum Innovations;
- [4] Vidaković, dr Slobodan (2014), Uloga računovodstvene profesije u realizaciji poslovnih ciljeva u zemljama u tranziciji, Naučnostručni članak, časopis Poslovna ekonomija, Sremska Kamenica.